

ИЗСЛЕДВАНИЯТА НА ПЕТКО РАЧЕВ СЛАВЕЙКОВ ВЪРХУ АНТИЧНАТА ТОПОНИМИЯ НА ТРАКИЯ¹

Иван Тодоров

PETKO RACHEV SLAVEIKOV'S RESEARCH ON THE ANCIENT TOPONYMY OF THRACE

Ivan Todorov

Abstract: *The extensive literary work of the Bulgarian Renaissance figure Petko Rachev Slaveykov (1827 – 1895) is well known. In modern editions presenting the history of Bulgarian literature, the diversity of genres forming the foundations of modern literature, Bulgarian folklore, civic and political journalism, and epistolary heritage is presented in development. A kind of beginning in the mature years of P. R. Slaveykov's life were his activities with collecting and recording specific names of a geographical and toponymic nature, reflecting his patriotic interests in the field of the history and culture of the Bulgarian people within the boundaries of the Ottoman Empire in the 19th century. The idea was to publish the collected data in a special "Geographic Dictionary". The intention was not realized, because during the Russo-Turkish war of 1877 – 1878, the city of Stara Zagora, where P. R. Slaveykov lived at the time, was set on fire and the collected and recorded material burned. However, on the pages of the "Nauka" magazine published in the city of Plovdiv between 1881 and 1884, P. R. Slaveykov seems to have made an attempt to restore some of the geographic names he had collected that were current at the time, which were included in the destroyed work.*

In the material offered, we dwell on some of the names reflecting the Bulgarian Renaissance's aspiration for the analytical presentation of the historical changes in the name of the Bulgarian city of Plovdiv (Philibe, Pulpuden, Ponirópolis, Dulupolis, Evmolpias/ Evpolpiada). Also included are the historically attested names Drongilon (Drongilon/ Δρογγίλος) and Bessapara (Bessapara), which are also of interest in modern scientific literature.

Keywords: *Plovdiv; Philibe; Philippopolis; Pulpu-deva; Ponirópolis; Dulupolis; Eumolpias/Eumolpiada; Eumolpos; Kabyle/ Cabyle-Koliba; Drongilon; Vissa-pa-ra/ Bessa-pa-ra.*

---

¹ Доклад представен на тематичната конференция *България, българите и Европа – мит, история, съвремие*. Научна конференция, Велико Търново, 30 октомври 2012 г. ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Исторически факултет. Доклад: Изследванията на П. Р. Славейков върху тракийските названия на градовете в Тракия. Непубликуван. Допълнен и разширен текст.

На колегата проф. д-р Пламен Павлов
за творческата годишнина,
с най-добри пожелания за здраве
и по-нататъшни успехи!

Животът и творческата дейност на забележителния български поет и публицист, участник в националното Възраждане на България и един от основоположниците на съвременния български книжовен език, политическият и държавен деятел Петко Рачев Славейков (1827 – 1895 г.) е предмет на всестранен интерес от неговите съвременни и по-късни изследователи [Славейков, П. Р. 1969, Т. 1; Т. 2; <https://bg.wikipedia.org/wiki/Петко_Славейков>].

В жанрово отношение в съвременните изследвания, посветени на неговото творчество, като че ли внимание се отделя главно на публикуваното от него в областта на поезията [Славейков, П. Р. 1969, I, с. 562] и прозата [Славейков, П. Р. 1969, II, с. 7–121; 207–250] – формиращи основите на съвременната българска литература, българския фолклор [Славейков, П. Р. 1969, II, с. 125–204], гражданската и политическа журналистика [Славейков, П. Р. 1969, II, с. 253–389], епистоларното наследство [Славейков, П. Р. 1969, II, с. 393–441]. Заниманията му, които могат да бъдат определени като научни, остават някак встрани от общите оценки, публикувани върху творческата му дейност. Навярно това се дължи на зловещата съдба, сполетяла съставения от него „*Географически речник*“, изгорял при опожаряването на гр. Стара Загора по време на Руско-турската война от 1877–1878 г. Продължителната събирателска дейност, вероятно съпроводена с тълкуване и обяснения за произхода на включените в речника материали от топонимичен и географски характер, наистина трудно би могла да бъде възстановена. Все пак на страниците на излизащото в град Пловдив между 1881 и 1884 г. списание „*Наука*“ П. Р. Славейков изглежда е направил известен опит за възстановяване на част от събраните от него актуални географски названия, включени в унищожения труд.

В три последователни броя на списание „*Наука*“² П. Р. Славейков излага своите виждания за възникването на град Пловдив, произхода и промените на неговото име.

Най-напред авторът представя произхода и промените в названието на града. Според него турското название *Филибе* води началото си от името, дадено на населеното място от Филип II Македонски (359–336 г. пр. Хр.) [Славейков, П. Р. 1882, II, 1, с. 81–82]. По-късно обаче името е видоизменено на *Пулпуден*. При това възрожденецът посочва и другите названия, като *Понируполис*, *Дулуполис*, *Евмолтияс*, или *Евполтияда*. Последните две имена са производни от: „...името на баснословен (*легендарен*) юнак тракийски Евмолпия. Той именно пръв се заселил на един от хълмовете, който днес се нарича Таксим

² Славейков, П. Р. 1882, II, кн. I, с. 81–88; II, кн. II, 1882, с. 175–183; II, кн. III, 1882, с. 286–289.

тепе“. На практика П. Р. Славейков с името „Евмолтияс“ възкресява легендата за героя от гръцката митология цар *Евмолп* и вписващата се в неговата биография връзка с тракийските легендарни предания [Apollo. III 15, 4; Грейвс, Р. 1992, с. 128–129; Гочева, З. 1993, с. 93]. В днешно време, откритият и публикуван епиграфски текст върху саркофаг при археологическите проучвания в Пловдив фактически потвърждават наличието на религиозно-административната структура (фила) *Εὐμολπιός* от римската епоха във *Филипопол*. Надписът е датиран в III в. [Mihailov G. 1961, III, 1, № 1023; Данов, Х. 2008, с. 24; Danov, H. 1979, p. 257].

В стремежа си да посочи най-ранното име на града П. Р. Славейков пише, че то е *Колиба*. Причините, довели до неговата промяна, се дължат на войната, която Филип, син на Аминта, води против „...Тереца, царя на „одрисците“ в 334 г. (!). В резултат на постигнатия успех македонският цар „...повишил в по-голям град (*Μεγαλό-πολις*) на страната и там поставил управлението на страната. Не го нарекъл на свое име *Филипополис*, но по-напред *Понируполис* или *Долополис* и *Дулуполис*“.

В коментар П. Р. Славейков посочва, че пръв сведения за тези събития дава Демостен (384–322 г. пр.Хр.); втори е Полибий (200–120 г. пр.Хр.) [Славейков, П. Р. 1882: II, 1, с. 82–83]; трети – римският историк Тит Ливий (59 г. пр.Хр. – 17 г. сл.Хр.) [Славейков, П. Р. 1882: II, 1, с. 83]. Именно тук П. Р. Славейков казва, че „...Т. Ливий е преводач на латински език Историята на Полибий и пръв е пояснил, че у старите гръцки писатели името Филипопол не се среща като сложна дума, а винаги разделено – т.е. *Филиппу поли*, докато у латинските писатели винаги се пише слято – т.е. *Филипполис*/респ. *Филиппополим*“.

Несъмнено представеното от П. Р. Славейков се нуждае от аналитичен коментар, макар че използваните от него названия и позовавания посвоему логично се доближават до вече познатото в съвременната литература [Кацаров, Г. 1901, с. 653–658; Апостолидис, М. 1926, с. 87–95].

Най-напред използваното название *Филибе* от самия автор е представено като турцизирана форма на името на града, водещо началото си от това на македонския цар Филип II Македонски. Що се отнася до другото наименование – *Пулпуден*, респ. *Пулпудева* (*Pulpu-deva*), в съвременните изследвания върху тракийския език се възприема, че това е единично привнесено дако-мизийско название в резултат на похода (след 341 г.), осъществен от македонския цар Филип II. Тогава се приема, че е създаден и градът Филипополис/ *Φιλίππο-πολις*, чието име придобива тракийското звучене *Пулпудева*/ *Pulpu-deva* [Георгиев, В. 1977, с. 185–186; Калоянов, С. 1993, с. 296–297].

Изброените други названия: *Понируполис*, *Дулуполис*, *Евмолтияс*, или *Евполтияда*, биха могли да бъдат обяснени със специфичния негативен оттенък, съдържащ се в определението към универсалията *πόλις* = *град*, *селище*. По този начин едно от отрицателните значения на определението *πονηρός* = *лош*, смислово отговаря на квалификацията „града на лошите“.

Другото определение, съдържащо се в названието *Дулуполис*, предлага тълкуването в превод: *δουλος* = *роб, робски*, т.е. „града на робите“.

В бележка под линия обаче П. Р. Славейков представя своето виждане за имената на града *Филиппополис*, *Понирополис*, *Долополис* и събитията в Елада по време на войната против фокейците от 355/354 г. Авторът се позовава на Диодор [*Diod. Sic. XVI I, 4*] и пояснява, че победата на Филип във войната довежда до преселването на светотатците фокейци в градеца *Колиба* и оттам той получава съответните презрителни наименования *Понирополис* (*град на лукавите, нечестни хора*) и *Долополис* (*град на коварните хора*). Осъвременявайки презрителните оценки, съдържащи се в трудовете на изброените автори, П. Р. Славейков проектира тези негативни определения върху част от жителите на Пловдив, които са с гръцки произход – т.е. представителите на пловдивските гърци като техни наследници. Последното съвпада с духа на времето, в което живее Възрожденеца, и не бива да ни изненадва, че по този начин ставаме свидетели на съществуващата нетърпимост спрямо представителите на Цариградската патриаршия и борбите за извоюване правата на българите за самостоятелна Църква, национално образование и култура.

П. Р. Славейков в обобщен план предлага и своите източници на информация [*Славейков, П. Р. 1882, I, с. 82–83; 84; 86; 87–88*]. Най-напред са посочени имената на Демостен (384–322 г.), Полибий (ок. 200–120 г.) и Тит Ливий (59 г. пр.Хр. – 17 г. сл.Хр.). Изброените имена (напр. *Поливий*) дават основание да се приеме, че изданията, използвани от П. Р. Славейков, принадлежат към времето на тяхното съставяне, свързано с византийското наречие. Същото може да се предполага, че се отнася и до цитираните имена на други автори, като Плутарх (46–127 г.), Клавдий Птолемей (ок. 100–170 г.), Лукиан (120–190 г.), както и средновековните Стефан Византийски (VI в.) и Ана Комнина (1083–1153 г.).

В следващите страници П. Р. Славейков представя развитието на названието *Филиппополис* в античната историография (с. 84). Диодор Сицилийски (I в. пр.Хр.) и по-долу Страбон (64 г. пр.Хр. – 21 г. сл.Хр.) казват, че най-старото име на града е *Колиба* и то се отнася „...до хълма Сахат-тепе (имал форма на колиба), а името е дадено от местното племе беси, които носели и прякор колибари“. След разсъжденията на автора за разликата в названията на племената *беси* и *астии* той достига до трудовете на автори от императорската епоха, каквито са Плутарх (ок. 46–127 г.) (с. 85–86), Лукиан (120–190 г.) (с. 86–87) и Клавдий Птолемей (ок. 90–168 г.) (с. 87). Последният нарича града с името освен *Филиппопол*, но и *Тримонтиум*/ *Trimontium*.

Със Стефан Византийски (VI в.), който отхвърля името *Тримонтийум* / *Trimontium* и нарича града само *Филиппополис*, и Ана Комнина (1083–1153 г.) (с. 87–88) завършва прегледа на средновековните източници, в които се съдържа информация за името на град Пловдив.

По-голям интерес предизвиква другото наименование, засвидетелствано в тълкуването на П. Р. Славейков, отнасящо се до името *Колиба*. Вече имах възможността да изкажа мнение за появата на този изопачен прочит на старогръцкия извор [Demosth. Orath. VIII 44; X 15] в изследването, посветено на труда на друг наш възрожденец – Стефан Захариев [Тодоров, И. 2009, с. 104]. В извора, авторството на който се свързва с името на един от водачите на антимакедонските политически среди в Атина, като аргумент се посочва, че походът на Филип II в Тракия, при който той покорява жалките градове Кабиле, Мастейра и Дронгилон, целта е да се отклони вниманието на атиняните от опасността в неговите намерения да покори Елада. Предлагащото четене на името *Καβύλη/Кабиле* за нашите възрожденци от средата на XIX век звучи съвсем невероятно и никак не е странно в техните писания името *Кабиле* да бъде трансформирано в нещо, по-близко до българското звучене на названието, като напр. „*Колиба*“. В тази връзка стремежът да се поясни едно непознато име с нещо, което има реално звучене в българския език, е използван най-напред от Ст. Захариев [Захариев, С. 1870 (1973), с. 7] с обяснението, че Кабиле се отнася до грешка в изписването на Колиба, а впоследствие виждаме, че това намира своето продължение и в статията на П. Р. Славейков.

За нас представлява интерес и коментарната бележка на с. 82, където П. Р. Славейков дава своето мнение относно названието на селище/ град *Дронгил* (*Дронгилон/ Drongilon*) в Тракия, маркиращо похода на Филип II Македонски, отбелязано в речта на Демостен [Demosth. VIII 44, 10: „...Καβύλη... Μαστείρα... Δρονγίλος...“ (Theop. frg. 83); Danov, Chr. 1969, с. 39; Danov, Chr. 1979, с. 36, Anm. 41; Янакиева, С. 1993, с. 89]. В нея авторът си спомня, че в „*Географическия речник*“ съществува сходна форма *Дръглен* като название на местности. Едното название е на брега на р. Вардар (Тиквешко, дн. Република Северна Македония), а другото намира съзвучие в названието на махалата *Драгулин* в Панагюрище. Все пак П. Р. Славейков казва, „...че е уверен, че последното название най-вероятно произхожда от *драгул/ драгуле* – название на сливите в Панагюрище; в Копривщица – *драгуне*...“ и т.н.

Обобщавайки обясненията, дадени от П. Р. Славейков, допълнени с публикуваното в съвременната научна литература и провежданите теренни изследвания, обектите, принадлежащи към епохата на ранния елинизъм – т.е. средата на IV в. пр.Хр., придобиват по-плътни измерения. Така например посочените имена на съвременни български градове в южното подножие на Средна гора през втората половина на XX в. се свързват със забележителното златно съкровище от Панагюрище, с подмогилното съоръжение, проучено от д-р Георги Китов под „Жаба могила“ в близост до дн. град Стрелча, обл. Пазарджик, и неговите аналози при с. Дуванлий, с. Калояново, с. Старосел, обл. Пловдив, и т.н. Проучените археологически обекти от Античността (светилища; селища; подмогилни съоръжения – тракийски гробници; мавзолеи; храмове и др. находки) недвусмислено свързват посочения район с устойчивата кул-

тура на траките. В тази последователност, ако се ангажират и резултатите от теренното проучване на забележителната крепост резиденция в подножието на вр. Кози грамади в Средна гора (1315 м) и откритото през това лято (2013 г.) светилище [Христов, И. и колектив, 2011, Т. I; 2012, Т. II], бихме могли да се надяваме, че попадаме на следа, стояща във връзка с неподдаващото се досега на локализация название на едно от покорените населени места в Тракия при похода на Филип II Македонски през 342/341 г. пр.Хр. – т.е. *Дронгилон/Drongilon*.

Впечатлението на проф. д-р Иван Христов, провеждащ археологическото проучване на крепостта резиденция под връх Кози грамади и тракийското светилище, е, че завладяването и разрушаването им става след завладяването на населеното място, което по-късно е известно с името *Филипопол* [Христов, И. 2011, с. 229–230]. В хипотетичен план може да се предположи, че засвидетелстваните от П. Р. Славейков езикови данни, стоящи във връзка с топонимичното название *Дронгилон*, проявяват завидна устойчивост във времето и независимо от предложените обяснения от автора се вписват в традиционните измерения на културата, създадена от траките по тези места. В този смисъл моментната липса на материални структури, отговарящи на представата за устойчиво населено място – селище или град – с успех може да бъде заменена с разбирането за събирателно топонимично название на областта, която според съвременните изследвания предлага богат археологически и езиков материал, интерпретацията на който позволява предлагането на изложената хипотеза.

* * *

В друга своя статия на страниците на списание „Наука“ П. Р. Славейков излага своето виждане за местоположението и на друг тракийски град с название *Бесапара*³. Буквалният текст на неговия анализ [Славейков, П. Р. 1882: II, IV, с. 373–374, бел. 1: „... Окончанието -ара в стария тракийски език е означавало повече град...“; и по-нататък, с. 376: „...старата Висапара не е била нито днес е Т. Пазарджик... нито през р. Тополница... нито къде Малко Белово... нито къде е Баткун (дн. с. Паталеница, обл. Пазарджик), но ще се е намирал на десния бряг на р. Въча... при с. Кричим...“]⁴. По-долу той допълва: „...самото название на с. Устина, ... вероятно произхожда от Иустиниян“ (с. Устина, дн. общ. Родопи, обл. Пловдив).

В тази своя статия П. Р. Славейков влиза в дебат със Ст. Захариев и Г. Цукалас относно местоположението на *Бесапара* [Захариев, С. 1870 (1973), с. 56; вж. и с. 108–109]. Може да се каже, че при отстояване на своето мнение той използва аргументи от езиково естество, основават на познанията му от

³ Славейков, П. Р. 1882, II, IV, с. 373–379.

⁴ Отн. Бесапара вж.: Цончев, Д. 1950, с. 69–83. Локализира тракийското селище, отбелязано и като пътна станция през римската епоха при дн. с. Синитово, обл. Пазарджик.

говоримите по това време турски, албански и влашки език; археологически паметници; разкази на местни жители, вкл. и на такива, които могат да минат за краеведи. В опит да се абстрахирам от предложените от П. Р. Славейков аргументи – опровергани след време, не може да не взема предвид, че той в своите разсъждения се опитва с примера на забелязаното от него окончание *-ара* всъщност да визира възприетата днес конструкция, според която наставката *-пара/-para* е съставна част в названията на тракийските селищни имена [Георгиев, В. 1962, с. 3–27].

* * *

Изложеното по-горе по своята същност представлява своеобразен научен порив на бележития наш възрожденец П. Р. Славейков и е пряк резултат от неговите патриотични позиции да проследи дълбоките корени на именната практика в названията на стари тракийски селища, антични градове и местните названия на реките в България. В значителна степен поривът представлява своеобразно продължение на защитаваните каузи от българската интелигенция в борбите срещу гръцките фанариоти за духовното възраждане на българския народ. Посвоему това се вписва и в съществуващата действителност в България след решенията на Берлинския конгрес от 1878 г., когато страната е разделена на три: Княжество България и административно зависимите от управлението на Османската империя Източна Румелия и Македония.

Написаното от П. Р. Славейков на страниците на периодично излизащото в Пловдив списание „Наука“ на пръв поглед е малко необичайно за литературното наследство, свързващо се с името на нашия възрожденец. В действителност обаче то стои в неразривна връзка с неговите проучвания и съставянето на „*Географически речник*“ – труд, зловещо загинал при опожаряването на гр. Стара Загора по време на Руско-турската освободителна война през 1877–1878 г.

Публикуваната поредица от статии вероятно съдържа незначителна част от прозренията и постиженията на П. Р. Славейков в неговите проучвания върху корените на местните названия на реки, градове, планини и други устойчиви дадености в съвременния български език. Наистина в очите на днешния читател разсъжденията му невинаги звучат убедително и в известен смисъл са ненаучни. Несъмнено обаче те отразяват духа на времето, в което той е живял, литературата която е ползвал, нивото на научното познание. По този начин името му и постигнатото от него с успех може да се впише в числото на първопроходците при формирането на съвременната наука за ранната история през Античността на днешните български земи.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Извори / Sources

Аполодор. 1992 – Митологическа библиотека. Превод от старогръцки Мирена Славова. София, 1992. [Apolodor 1992 – Mitologicheska biblioteka. Prevod ot starogrizki Mirena Slavova. Sofia, 1992]

Михайлов, Г. 1961 – G. Mihailov. Inscriptiones graecae in Bulgaria repertae. Vol. III, 1. Inscriptiones inter Haemum et Rhodopen repertae. Territorium Philippopolis. Serdicae, 1961.

Публикации / Publications

Апостолидис, М. 1926 – М. Апостолидис. Значението на град Пловдив и неговите древни имена. – *Годишник на Пловдивската Народна библиотека*. Пловдив, 1926. [M. Apostolidis. Znachenieto na grad Plovdiv i negovite drevni imena. – *Godishnik na Plovdivskata Narodna biblioteka*. Plovdiv, 1926.]

Георгиев, В. 1977 – Вл. Георгиев. Траките и техният език. София, 1977. [Vl. Georgiev. Trakite i tehniyat ezik. Sofia, 1977.]

Георгиев, В. 1962 – Вл. Георгиев. Тракийската дума *para* и походът на Александър Македонски към Истрос. – *Известия на Института за български език*, IX. [Vl. Georgiev. Trakiyskata дума para i pohodat na Aleksandar Makedonski kam Istros. – *Izvestia na Instituta za balgarski ezik*, IX.]

Гочева, З. 1993 – Зл. Гочева. Евмолп (*Eumolpos*). – В: *Кратка енциклопедия. Тракийска древност*. София, 1993. [Zl. Gocheva. Evmolp (*Eumolpos*). – V: *Kratka entsiklopedia. Trakiyska drevnost*. Sofia, 1993.]

Данов, Х. 2008 – Хр. Данов. Пловдив през античната и късноантичната епоха. – *Епохи*, 2008, № 3–4. [Hr. Danov. Plovdiv prez antichnata i kasnoantichnata epoha. – *Epohi*, 2008, № 3–4.]

Захариев, С. 1973 – Ст. Захариев. Географико историко статистическо Описание на Татар-Пазарджишката кааза. (BIENA, 1870), София, 1973. [St. Zahariev. Geografiko istoriko statisticheskoto Opisanie na Tatar-Pazardzhishkata kaaza. (BIENA, 1870), Sofia, 1973.]

Калоянов, С. 1993 – Ст. Калоянов. Филипополис (*Philippopolis*). – В: *Кратка енциклопедия. Тракийска древност*. София, 1993. [St. Kaloyanov. Filipopolis (*Philippopolis*). – V: *Kratka entsiklopedia. Trakiyska drevnost*. Sofia, 1993.]

Кацаров, Г. 1901 – Г. Кацаров. Бележки върху античния Пловдив. – В: *Сборник за народни умотворения, наука и книжнина*, XVIII, София, 1901. [G. Katsarov. Belezhki varhu antichniya Plovdiv. – V: *Sbornik za narodni umotvoreniya, nauka i knizhnina*, XVIII, Sofia, 1901.]

Славейков, П. Р. 1882 – П. Р. Славейков. Неколко думи за Пловдив. Названието на Пловдив. – *Наука II*, кн. I, Пловдив, 1882, 81–88. [P. R. Slaveykov. Nekolko dumy za Plovdiv. Nazvaniето na Plovdiv. – *Nauka II*, kn. I, Plovdiv, 1882, 81–88.]

Славейков, П. Р. 1882 – П. Р. Славейков. Неколко думи за Пловдив. – *Наука II*, кн. II, Пловдив, 1882, 175–183. [P. R. Slaveykov. Nekolko dumy za Plovdiv. – *Nauka II*, kn. II, Plovdiv, 1882, 175–183.]

Славейков, П. Р. 1882 – П. Р. Славейков. Няколко думи за Пловдив. Названието на Пловдив. – *Наука* II, кн. III, Пловдив, 1882, 286–289. [P. R. Slaveykov. Nekolko dumi za Plovdiv. Nazvaniето na Plovdiv. – *Nauka* II, kn. III, Plovdiv, 1882, 286–289.]

Славейков, П. Р. 1882 – П. Р. Славейков. Нещо за Висапара. – В: *Наука* II, кн. IV, Пловдив, октомври 1882, 373–379. [P. R. Slaveykov. Neshto za Visapara. – V: *Nauka* II, kn. IV, Plovdiv, oktomvri 1882, 373–379.]

Славейков, П. Р. 1969 – П. Р. Славейков. Съчинения. Т. I. Стихотворения. Предговор: Петър Динев. Поезията на Петко Р. Славейков. Т. II. Прозаични творби. Редактор на Т. II и II Цв. Македонска. София, 1969. [P. R. Slaveykov. Sachinenia. T. I. Stihotvorenia. Predgovor: Petar Dinekov. Poeziyata na Petko R. Slaveykov. T. II. Prozaichni tvorbi. Redaktor na T. II i II Tsv. Makedonska. Sofia, 1969.]

Старогръцко-български речник. 1943 – Старогръцко-български речник. Съставили Мих. Войновъ; Вл. Георгиевъ; Бор. Геровъ; Д. Дечевъ; Ал. Милевъ; †М. Тоневъ. 3. София, 1943. [Starogratsko-balgarski rechnik. Sastavili Mih. Voynova; Vl. Georgieva; Bor. Geroval; D. Decheval; Al. Mileval; †M. Toneval. 3. Sofia, 1943.]

Тодоров, И. 2009 – Ив. Тодоров. Стефан Захариев (1810 – 1871 г.) и зараждането на изследователския интерес към историята на древна Тракия в България. – В: *България. Земя на Блажени... In memoriam profesoris Iordani Andreevi*. Международна конференция в памет на проф. д.и.н. Йордан Андреев. Велико Търново, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, 29–31. октомври 2009 г. В. Търново. 2009, 96–109. [Iv. Todorov. Stefan Zaharieval (1810 – 1871 g.) i zarazhdaneto na izsledovatelskiya interes kam istoriyata na drevna Trakia v Balgaria. – V: *Balgaria. Zemya na Blazheni... In memoriam profesoris Iordani Andreevi*. Mezhdunarodna konferentsia v pamet na prof. d.i.n. Yordan Andreev. Veliko Tarnovo, VTU „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 29–31. oktomvri 2009 g. V. Tarnovo. 2009, 96–109.]

Христов, И. и кол., 2011 – Ив. Христов и кол. Кози грамади. Проучване на одриска владетелска резиденция и светилища в Средна гора VIII – I в. пр.Хр. Том I. София, 2011. [Iv. Hristov i kolektiv. Kози gramadi. Prouchvane na odriska vladetelska rezidentsia i svetilishta v Sredna gora VIII – I v. pr.Hr. Tom I. Sofia, 2011.]

Христов, И. 2012 – Ив. Христов. Поселищна система по южните склонове на Същинска средна гора (землища на селата Кръстевич, Красново, Старосел, Мътеница и Елешница – община Хисаря). – В: *Кози грамади. Проучване на одриска владетелска резиденция и светилища в Средна гора VIII – I в. пр.Хр.* Том 2, 131–147; 152–187. 1 карта, табл., 85 фотоса. София, 2012. [Iv. Hristov. Poselishtna sistema po yuzhnite sklonove na Sashtinska sredna gora (zemlishta na selata Krastevich, Krasnovol, Starosel, Matenitsa i Eleshnitsa – obshtina Hisarya). – V: *Kози gramadi. Prouchvane na odriska vladetelska rezidentsia i svetilishta v Sredna gora VIII – I v. pr.Hr.* Tom 2, 131–147; 152–187. 1 karta, tabl., 85 fotosa. Sofia, 2012.]

Цончев, Д. 1950 – Д. Цончев. Римският път Philippopolis – Tugugerum – Bessapara. – *Годишник на Народния археологически музей – Пловдив*, кн. II, 1950, 69–83. [D. Tsonchev. Rimskiyat pat Philippopolis – Tugugerum – Bessapara. – *Godishnik na Narodnia arheologicheski muzey – Plovdiv*, kn. II, 1950, 69–83.]

Янакиева, С. 1993 – Св. Янакиева. Дронгилон (*Drongilon*). – В: *Кратка енциклопедия. Тракийска древност*. София, 1993. [Sv. Yanakieva. Drongilon (*Drongilon*). – V: *Kratka entsiklopedia. Trakiyska drevnost*. Sofia, 1993.]

Danov, Chr. 1969 – Chr. Danov. Kabyle (Καβύλη/ Καλύβη). – In: *Der kleine Pauly. Lexikon der Antike*. Bd. 3, Stuttgart, 1969 (MCMLXIX).

Danov, Chr. 1979 – Chr. Danov. Die Thraker auf dem Ostbalkan von der hellenistischen Zeit bis zur Gründung Konstantinopels. – In: *ANRW (Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt. II.)*. Berlin – New York, 1979.

Danov, Chr. 1979 – Chr. Danov. Philippopolis, Serdica, Odessos. Zur Geschichte und Kultur der bedeutendsten Städte Thrakiens von Alexander d. Gr. bis Justinian. – In: *ANRW (Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt. II.)*. Berlin – New York, 1979.

Интернет източници / Internet sources

Петко Рачев Славейков. <https://bg.wikipedia.org/wiki/Петко_Славейков>